

УДК 378.011.3-057:004

DOI: 10.31499/2307-4906.1.2026.356352

ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ

Олена Сергійчук, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри освітології та педагогічної інноватики, Університет Григорія Сковороди в Переяславі.

ORCID: 0000-0002-2008-1122

E-mail: serghichukolena@gmail.com

Метою статті є формування професійної мобільності майбутніх педагогів у контексті цифровізації освіти, обґрунтування її складових, що допомагають майбутнім викладачам адаптуватись до викликів сучасності. Розглянуто цифрову трансформацію вищої освіти, як системний процес впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, цифрових інструментів та платформ в освітній, управлінській та науковій діяльності. Під професійною мобільністю ми розуміємо здатність швидко адаптуватися, опановувати нові знання і навички, а також проявляти креативність – усе це допомагає майбутнім викладачам успішно працювати в умовах цифрового навчання. У статті розглядаються можливість проходження тренінгів та програм, які сприяють розвитку професійної мобільності, що вчать працювати з цифровими інструментами, впроваджувати інноваційні технології в освіту та користуватись онлайн-платформами. Вважаємо, що для якісної освіти в цифрову епоху майбутнім викладачам необхідно розвивати цифрову грамотність, уміння швидко адаптуватися до змін і творчо підходити до вирішення навчальних завдань. З цією метою проаналізовано педагогічні дослідження, які дають можливість порівнювати різні підходи щодо цифрової трансформації, які впливають на професійну мобільність в освіті.

Ключові слова: заклад вищої освіти; професійна мобільність; майбутні викладачі; стресостійкість; адаптивність; цифрова освіта; цифровізація; трансформація освіти.

PROFESSIONAL MOBILITY OF FUTURE TEACHERS IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION OF EDUCATION

Olena Serhiichuk, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor in the Department of Educational Studies and Pedagogical Innovation, Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav.

ORCID: 0000-0002-2008-1122

E-mail: serghichukolena@gmail.com

The purpose of the article is to develop the professional mobility of future university teachers in the context of the digitalization of education and to justify its components that help future university teachers adapt to the challenges of modernity. This paper examines the digital transformation of higher education as a systematic process of integrating modern information and communication technologies, digital tools, and platforms into educational, administrative, and research activities. By professional mobility, we mean the ability to adapt quickly, acquire new knowledge and skills, and be creative – all of which help future teachers succeed in the digital learning environment.

It is noted that professional mobility should be considered at several levels: personal qualities (adaptability, communication skills, independence, resourcefulness, goal-orientation, value orientations, critical thinking, capacity for self-awareness, self-development, self-education, social mobility), characteristics of activity (reflectiveness, creativity, projectivity, forecasting, goal-setting, flexibility, plasticity), and processes of transforming one's own personality, activities, and the surrounding environment.

The professional mobility of future university teachers is based on motivational-value, cognitive, and activity-based components. To foster these components, it is important to integrate the concept of mobility into curricula, conduct training sessions on motivation, and include practical assignments aimed at exploring career opportunities.

The article discusses the possibility of attending training courses and programs that promote professional mobility, teach how to work with digital tools, implement innovative technologies in education, and use online platforms. We believe that for quality education in the digital age, future university teachers need to develop digital literacy, the ability to quickly adapt to change, and a creative approach to solving educational tasks. To this end, we analyzed pedagogical studies that allow us to compare different approaches to digital transformation that affect professional mobility in education.

Keywords: *higher education institution; professional mobility; future teachers; stress resistance; adaptability; digital education; digitalization; transformation of education.*

Сучасна ситуація в Україні, спричинена довготривалою війною, сильно змінює роль педагогів, вимагаючи від них не лише професійної майстерності, а й професійної мобільності, стресостійкості та здатності адаптуватися нових умов. У таких обставинах педагоги змушені балансувати між збереженням якості навчання, та оволодіннями новими навичками у просторі цифрової освіти.

Проблема професійної мобільності педагогів є актуальною не лише в Україні, а й у світі, однак війна додає їй унікального та надважливого контексту. Аналіз зарубіжних досліджень підкреслює, що нестабільність викладацького складу через плинність кадрів є глобальною тенденцією, яка посилюється в умовах криз. Зокрема, D. Jedlikowska у дослідженні «The students and teachers mobility in the context of education» розглядає мобільність викладачів як інструмент розвитку професійних компетенцій у сучасному освітньому контексті; А Теке. у дослідженні «Mobility-Related Teacher Turnover and the Unequal Distribution of Experienced Teachers» детально аналізує проблему плинності кадрів, що спричинена мобільністю, та її негативний вплив на стабільність освітнього процесу в кризових регіонах.

Автори G. Pânișoară. та I. Pânișoară у дослідженні «The professional mobility of teachers – new tendencies in the global society» підкреслюють гнучкість молодих викладачів та їхню здатність адаптуватися до змін кар'єри в умовах міжнародного ринку праці.

В Україні це явище ускладнюється необхідністю швидкого переходу до дистанційного навчання, оволодіння новими технологіями та роботи в умовах обмежених можливостей.

Різноманітні аспекти професійної мобільності майбутнього викладача привертають велику увагу вітчизняних учених. Так, В. Левченко досліджує соціально-психологічні чинники формування професійної мобільності педагогів у ситуаціях змін, наголошуючи на важливості адаптації до нових умов роботи. Н. Мирошніченко, Є. Харькова та Н. Квітко розкривають переваги та виклики формування професійної мобільності у вищій освіті України, звертаючи увагу на вплив цифровізації. О. Резван,

О. Ільєнко та Г. Гусєва у своїй роботі акцентують на організації підвищення кваліфікації викладачів із використанням дистанційних засобів навчання, що є актуальним в умовах цифрової трансформації; В. Бабаєв, Г. Стадник, Т. Момот вивчають трансформацію вищої освіти в умовах глобалізації.

Варто відзначити внесок С. Захаріна, який аналізує сучасні виклики, що впливають на професійну адаптивність викладачів; О. Ценюк підкреслює роль професійних цінностей викладача в забезпеченні якості освіти в умовах війни, а В. Ялліна, Л. Пахомова та А. Теряєв звертають увагу на стресостійкість як важливу якість викладача для ефективної роботи в сучасних умовах.

Метою статті є розкриття різних підходів та особливостей професійної мобільності педагогів в умовах цифрової трансформації вищої освіти.

В. Воронкова визначає професійну мобільність як зміну позиції чи місця, яке особа займає у професійній структурі, а також як перехід між професійними групами чи прошарками. На її думку, професійна мобільність поділяється на два типи: вертикальну, що передбачає рух угору в професійно-кваліфікаційній ієрархії, та горизонтальну, яка характеризується переміщеннями без суттєвих змін у професії чи кваліфікації. Цікавою є думка дослідниці про те, що професійно-кваліфікаційна мобільність кадрів – це процес переміщення працівників між групами внаслідок набуття ними досвіду, знань і практичних навичок.

Професійна мобільність майбутнього викладача в умовах цифрової трансформації освіти є доволі багатоаспектним явищем. Вона передбачає як переміщення між професійними ролями, так і адаптацію до нових умов праці, що вимагають оволодіння цифровими інструментами та технологіями.

Так, Є. Іванченко розглядає професійну мобільність як інтегровану якість особистості, підкреслюючи, що для фахівців, професійна мобільність виявляється у здатності оперативно реагувати на зміни, проявляти гнучкість і бути готовим до професійної перепідготовки. Такий підхід має важливе значення для осмислення ролі викладача в умовах цифровізації. Причиною цього є той факт, що в сучасному освітньому середовищі необхідно не лише освоювати нові технології, але й розвивати такі риси, як креативність та адаптивність [5, с. 4].

Розглядаючи складові професійної мобільності, В. Левченко у своїй роботі зазначає, що професійну мобільність варто розглядати на кількох рівнях: особистісних якостей (адаптивність, комунікативність, самостійність, пристосовність, цілеспрямованість, ціннісні орієнтації, соціальна пам'ять, критичне мислення, здатність до самопізнання, саморозвитку, самоосвіти, соціальна рухливість), характеристик діяльності (рефлексивність, креативність, проєктивність, прогнозування, цілепокладання, гнучкість, пластичність) та процесів перетворення власної особистості, діяльності й навколишнього середовища [7, с. 43]. Тобто всі вище перераховані якості, можуть стати майбутнім викладачам у нагоді в оволодінні навичками роботи з цифровими гаджетами, адаптації програм до онлайн-навчання тощо.

Л. Сушенцева робить акцент на тому, що в сучасному світі професійна мобільність трансформувалася з простої зміни роботи (динамічності мотиваційних, інтелектуальних і вольових процесів) в складну інтегральну якість особистості, що базується на динамічній мотивації та здатності до постійного самонавчання [10, с. 5]. Ми вважаємо, що саме вольові якості особистості та адаптивність, полегшує та

покращує роботу викладачів в умовах цифрової трансформації освіти.

Щодо якостей, яких сучасність вимагає від майбутніх викладачів, варто звернутися до науковців, які наголошують, що майбутні педагоги стикаються з численними викликами та запитамі ринку праці, зумовленими прискореним розвитком суспільства, глобалізацією та технологічними змінами. У контексті міжнародних збройних конфліктів та динамічної економіки від викладачів вимагається не лише теоретична підготовка, а й психологічна стійкість, здатність до безперервного навчання та адаптації до нових умов. Ринок праці цінує фахівців із розвиненим критичним мисленням, умінням працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти навичками роботи у цифровому середовищі [8, с. 5]. Варто наголосити, що ці якості стають вирішальними для професійної самореалізації, адже конкуренція зростає, а некваліфікована робоча сила втрачає попит через інноваційні трансформації.

Науковці наголошують про те, що одним із найважливіших викликів для викладачів, є перехід до дистанційної освіти, що потребує професійної мобільності та оволодіння інформаційно-комунікаційними технологіями. Викладачі мають впроваджувати мережеву культуру, розробляти онлайн-курси, досліджувати нові технології та створювати методики для навчання студентів із різними потребами. Ці вимоги відображають необхідність гнучкості та готовності до самовдосконалення, що є основою професійної мобільності.

Водночас глобальні тенденції, такі як формування єдиної інформаційної системи та міжнародні освітні стандарти, спонукають педагогів адаптуватися до інтернаціоналізації освіти.

З точки зору європейських дослідників, професійна мобільність є важливим елементом кар'єрного розвитку педагогів, особливо враховуючи, що молоде покоління демонструє більшу гнучкість у питаннях зміни кар'єри. Дослідження показують, що молоді люди мають більш гнучке уявлення про кар'єру, тож зміни сприймаються ними менш стресово [16, с. 252].

Професійна мобільність майбутніх викладачів спирається на мотиваційно-ціннісний, когнітивний і діяльнісний компоненти. Для їх розвитку важливо інтегрувати поняття мобільності в навчальні програми, проводити тренінги з мотивації та включати практичні завдання, спрямовані на дослідження кар'єрних можливостей. Виклики, як от потреба в адаптації до інклюзивного навчання або переходу у формат цифрового навчання, потребують від викладачів в гнучкості та активності [8, с. 8].

У період війни українські педагоги зіштовхуються з особливими вимогами суспільства, які виходять за рамки їхніх традиційних професійних обов'язків. В умовах війни суспільство висуває до українських педагогів особливі очікування, адже збереження професійних цінностей вимагає від них гнучкості, рішучості, емпатії та здатності адаптуватися до складних обставин.

О. Дубасенюк зазначає, що професійна підготовка має формувати культуру, етику та моральну спрямованість, включаючи любов до професії та повагу до студентів. У воєнний час, це доповнюється необхідністю опановувати нові технології (онлайн навчання) та методики навчання, щоб забезпечити безперервність освіти. Таким чином, педагоги повинні поєднувати моральну стійкість із практичними навичками, щоб відповідати запитам суспільства та ринку праці [3, с. 14].

У своїй роботі Я. Гасинець говорить про четверту технічну революції та стрімкий розвиток цифровізації освіти. Вчена зазначає, що виникає багато труднощів у цифровізації навчання. А саме багато спірних питань саме у контексті цифрової грамотності в усіх учасників освітнього процесу. Однією з причин цифрових розривів та складнощів формування стандартів цифрової грамотності є низька мотивація викладачів. Причиною цього може бути те, що педагоги не до кінця розуміють, які переваги може давати володіння цифровими навичками [2, с. 14]. Варто також зазначити, що в умовах війни, а отже, хронічного стресу, набагато важче оволодіти новими навичками, та навчатись новому. Це відбувається через певне «завмирання», яке природньо відбувається з психікою у небезпечних ситуаціях. Тому саме володіння навичками зниженнями стресу, розуміння власних процесів у психіці, а іншими словами професійної мобільності, стає особливо актуальним.

О. Тарасова говорить про те, що для освоєння нових технологій на новому робочому місці, фахівець (педагог) має бути психологічно мобільним, адже без цієї якості професійна мобільність у майбутній діяльності неможлива. Психологічна мобільність проявляється в здатності людини сприймати зовнішні впливи, адаптуватися до змін залежно від обставин, самоактуалізуватися, не зупиняючись на досягнутому [17, с. 266].

С. Захарін наголошує, що сучасний педагог має виховувати покоління, здатне творити в умовах змін і представляти країну на глобальній арені. Для цього потрібне залучення до науково-дослідної роботи та впровадження цифрових технологій, які мотивують студентів і готують їх до викликів глобалізації та економічного розвитку, сприяючи формуванню інноваційності як конкурентної переваги [4, с. 527].

Світова пандемія COVID-19 та війна в Україні, що почалася у 2022 році та триває і нині, прискорили перехід до цифрової освіти. Ці кризи показали, що викладачам потрібно швидко адаптуватися до онлайн-платформ, розвивати навички самостійної роботи та ефективно передавати знання студентам у нових умовах. Наразі, попри безліч труднощів, українські заклади освіти, активно оновлюють програми професійного розвитку, щоб відповідати європейським стандартам і потребам дистанційного навчання, переглядаючи професійні компетенції викладачів [9, с. 74].

Для викладачів, які працюють у закладах вищої освіти, професійна мобільність підтверджує готовність до зміни соціального статусу, здатність швидко адаптуватися до нових умов, зацікавленість у розширенні прикладних навичок, отриманні додаткової професії, кваліфікації або спеціальності, що в комплексі сприяє розширенню сфери освітньої діяльності викладача, допоможе оптимізувати освітній процес і підвищити ефективність інноваційної діяльності закладу вищої освіти. У сучасному суспільстві інтенсивність професійної мобільності зростає, а процес її індивідуалізації посилюється. Тому до основних показників розвитку індивідуальної професійної мобільності належать: рівень освіти, навчання/перепідготовки, участь у системі підвищення кваліфікації, різних видах наукової підготовки, самоосвіти та саморозвитку; ефективність використання результатів і досягнень системи освіти та відповідних спеціалізованих галузей у власній професійній діяльності; набутий професійний досвід у сфері вищої освіти; особистий освітній, науковий, творчий потенціал викладача тощо [6, с. 107].

На професійну мобільність викладача впливає рівень формування його

особистості, розвиток його здібностей і соціокультурних якостей, необхідних для різних видів педагогічної діяльності (викладацької, наукової, творчої), рівень професійної кваліфікації, освітньої підготовки, практичного досвіду роботи [12, с. 40]. За певних обставин викладачу варто зосередитися на особистому потенціалі особистості, її здатності реалізовувати знання, навички та вміння в різних ситуаціях і видах професійної діяльності, опанувати нові професійні компетентності в освітньому просторі закладу вищої освіти.

Підвищення кваліфікації викладачів також це й про розвиток додаткових навичок, таких як співпраця в онлайн-середовищі та здатність швидко вчитися новому. В Україні це питання набуває особливої значущості. Вдосконалення компетентності педагогів сприяє не лише покращенню освіти, а й підтримці конкурентоспроможності країни в глобальному контексті [13, с. 160].

Отже розглянувши основні тенденції проблеми та виклики у питанні мобільності педагогів, ми розглянемо можливості та способи підвищення професійної мобільності.

Варто зазначити, що в Європі існують програми по розвитку мобільності педагогів. Для українців також, існують можливості для педагогів, які беруть участь у навчальній мобільності за кордоном.

Дослідники говорять про позитивний вплив навчальної мобільності за кордоном на професійний розвиток педагогів та системи освіти. Програма Erasmus+ пропонує такі можливості для педагогів для розвитку мобільності, що може стати для українських педагогів чудовою нагодою здобути новий досвід, розвинути мовні навички, навички володіння цифровими технологіями та отримати практику викладання в закладах із іншою системою освіти.

З цих причин Європейська комісія прагне посилити мобільність педагогів. У листопаді 2023 року в рамках пакету «Мобільність талантів» було прийнято пропозицію щодо рекомендації Ради «Європа в русі», яка має на меті розширити можливості навчальної мобільності для всіх. Ця ініціатива оновлює структуру програми «Молодь у русі». Нова рекомендація підтримує цілі Європейського освітнього простору, спрямовані на те, щоб зробити навчання за кордоном нормою для всіх, сприяючи мобільності учнів і персоналу на всіх рівнях і в усіх системах освіти. Варто зазначити, що відповідно до стратегічних пріоритетів плану дій цифрової освіти (2021–2027), програма Erasmus+ спрямована на підтримку цих зусиль із залучення учнів, викладачів, молодіжних працівників, молодих людей та організацій на шляху до цифрової трансформації [15].

Таким чином, професійна мобільність педагога розглядається як адаптивність до екстремальних умов воєнного стану, що базується на гнучкості, етичних цінностях (відповідальність, патріотизм) та постійному саморозвитку. Вона визначається як критична умова для забезпечення якості освіти та неперервності освітнього процесу в умовах війни [11, с. 23].

Варто згадати таку форму підвищення кваліфікації педагогів, а отже і підвищення мобільності, як тренінг, наголошує С. Русанова, адже це одна з найсучасніших технологій підготовки педагогів системі освіти та являється засобом успішного професійного становлення. Для більш досвідчених педагогічних працівників тренінг – це спосіб спілкування, одна з форм можливості навчальної мобільності для всіх. Варто зазначити, що відповідно до стратегічних пріоритетів плану дій цифрової

освіти (2021–2027), програма Erasmus+ спрямована на підтримку цих зусиль із залучення здобувачів освіти, викладачів, молодіжних працівників, молодих людей та організацій на шляху до цифрової трансформації [15].

В контексті цифрової компетентності тренінги можуть бути спрямовані на оволодіння такими напрямками: STEAM-освіта; робота з онлайн-платформами; гейміфікація – навчання через гру; мобільне навчання (використання мобільних смарт пристроїв для навчання); оволодіння навичками роботи з ІІІ; навички користування Classroom, Moodle та ін.

В умовах інтеграції вітчизняної вищої школи до європейського освітнього простору особливої актуальності набуває імплементація міжнародних стандартів цифровізації. На думку С. Вискушенка, зазначений процес безпосередньо спрямований на розбудову відкритого освітнього середовища, впровадження європейських індикаторів якості електронного навчання, адаптації змісту навчальних програм до вимог цифрової епохи та розвитку цифрових навичок як складника ключових компетентностей здобувачів вищої освіти. Ефективність функціонування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у системі вищої освіти значною мірою детермінована рівнем державної підтримки, що охоплює нормативно-правове регулювання, цільове фінансування, технічне забезпечення. Поряд із технологічним складником, критичного значення набуває врахування соціально-психологічних чинників дистанційного навчання. Зокрема, тенденція до зростання емоційного вигорання суб'єктів освітнього процесу, зниження рівня мотивації та формалізація комунікативної взаємодії актуалізують потребу в розробці комплексних педагогічних, психологічних та організаційних стратегій. Реалізація таких рішень має бути спрямована на формування адаптивного та підтримувального цифрового освітнього середовища [1, с. 112].

Сучасні науковці виділяють критерії оцінки готовності закладів вищої освіти до цифрової трансформації (зрілість цифрової архітектури, оцінка процесного управління, оцінка цифрових здатностей персоналу, оцінка фінансування цифрових перетворень), а також описали інструментарій їх здійснення, зазначаючи, що цифрова трансформація закладу «освіти потребує застосування системного підходу шляхом створення освітньої політики, залучення експертів з числа ІТ-фахівців тощо [14, с. 26].

Отже, професійна мобільність – це багатогранна особистісна та фахова якість, що визначає здатність людини оперативно адаптуватися до змін на ринку праці, ефективно опанувати нові види діяльності та змінювати свій професійний статус чи місце роботи.

Професійна мобільність майбутнього викладача в умовах цифрової трансформації освіти – це складна інтегративна якість особистості, що виражається у здатності та готовності фахівця швидко й ефективно адаптуватися до постійних змін у цифровому освітньому середовищі, критично опанувати новітні технології та трансформувати свій педагогічний досвід відповідно до вимог інформаційного суспільства.

Цифрова освіта, стала для українських освітян, не тільки сучасною тенденцією, але й необхідністю через воєнні події. Тому розглядаючи якості професійної мобільності, ми згадували й вміння опанувати нові технології, так користуватись ними для опанування нових вмінь, навичок та компетенцій.

Наразі існує достатньо можливостей для підвищення цифрових компетенцій: різноманітні вебінари, тренінги, онлайн-курси. Також варто наголосити на можливостях від Erasmus+. Данна програма дозволяє педагогам з різних куточків Європи, відвідувати різні країни, обмінюватись досвідом, опановувати нові вміння та навички, а головне – адаптуватись до нових тенденцій цифрової освіти.

Перспективами подальших розвідок можуть бути дослідження спрямовані на розкриття більш ефективних шляхів впровадження цифровізації як комплексу інструментів у вищій школі, що оптимізують освітній процес.

Конфлікт інтересів. Автор повідомляє про відсутність конфлікту інтересів.

Фінансування дослідження. Дослідження виконано без залучення зовнішнього фінансування.

Доступність даних. Матеріали дослідження розміщені у відкритому репозитарії Університету Григорія Сковороди в Переяславі та доступні за постійним ідентифікатором або посиланням [DOI/URL].

Використання інструментів штучного інтелекту. Під час підготовки цієї роботи інструменти штучного інтелекту не застосовувалися.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вискушенко С. А. Цифрова трансформація вищої освіти України: виклики, досвід і перспективи впровадження інформаційно-комунікаційних технологій. *Pedagogy scientific trends in the development of modern research*. 2025. С. 111–113. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/44255/1/1.pdf>.
2. Гасинець Я. В. Проблеми та перспективи цифровізації освіти в умовах четвертої промислової революції. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2021. Вип. 2 (27). С. 13–18.
3. Дубасенюк О. А. Теорія і практика професійної виховної діяльності педагога: монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2005. 367 с.
4. Захарін С. В. Освіта під час воєнного стану: виклики та сучасний стан. *Актуальні питання у сучасній науці*. №6 (12). 2023. С. 521–530.
5. Іванченко Є. А. Теоретико-методичні засади системи інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04, Вінниця, 2011. 35 с.
6. Карташова Л. А. Професійна мобільність вчителя в інформаційному суспільстві : монографія. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. 268 с.
7. Левченко В. В. Соціально-психологічні чинники формування професійної мобільності особистості педагога в ситуаціях змін. *Методист*. 2 (74). 2018. С. 42–46.
8. Мирошниченко Н. О., Харькова Є. Д., Квітко Н. М. Формування професійної мобільності вищої освіти в Україні: переваги та виклики. *Академічні візії*, Вип. 25, листопад 2023, URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/732>.
9. Резван О., Ільєнко О., Гусєва Г. Організація процесу підвищення кваліфікації викладача закладу вищої освіти з використанням дистанційних засобів навчання. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*, 2022. Випуск 96. С. 74–83.
10. Сушенцева Л. Л. Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах: теорія і практика : монографія / за ред. Н. Г. Ничкало. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2011. 439 с.
11. Ценюк О. Професійні цінності сучасного викладача як основа забезпечення якості освіти в умовах війни. *Інновації в освіті і педагогічна майстерність учителя-словесника* : збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Суми, 26-27 жовтня 2023 року), за заг. ред. О. М. Семенов, Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2023. С. 23–24.
12. Червінська І., Євтух М. Психолого-педагогічні засади підготовки майбутніх вчителів до професійної мобільності в умовах гірського регіону. *Духовність особистості : Методологія, теорія і практика*. 2015. Т. 5. С. 31–43.
13. Ялліна В., Пахомова Л., Теряєв А. Стресостійкість як професійно значуща якість викладача. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і*

- практика: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 20-21 березня 2024 року)*. Харків: Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди, 2024. С. 158–162.
14. Цифрова трансформація вищої освіти: закордонний та вітчизняний досвід / Т. А. Вакалюк, Д. С. Антонюк, І. В. Новіцька, М. О. Медведева. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи*. 2022. Вип. 90. С. 24–28. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.90.05>.
 15. Bridging the Digital Divide with Digital Erasmus+ Learning Agreements Erasmus+, 2023. URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/es/news/bridging-the-digital-divide-with-digital-erasmus-learning-agreements>.
 16. Pănișoară G. The Professional Mobility of Teachers – new tendencies in the global society. *Procedia – Social and Behavioral Sciences: materials from the international conference*, 2011. Vol. 11. P. 251–255.
 17. Tarasova O. Psychological mobility of future professional teachers. Scientific notes: collection of scientific articles, 2012. P. 266.

REFERENCES

1. Vyskushenko, S. A. (2025). Tsyfrova transformatsiia vyshchoi osvity Ukrainy: vyklyky, dosvid i perspektyvy vprovadzhennia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii. [The Digital Transformation of Higher Education in Ukraine: Challenges, Experiences, and Prospects for the Implementation of Information and Communication Technologies]. *Pedagogy scientific trends in the development of modern research*, 111–113. URL.: <https://eprints.zu.edu.ua/44255/1/1.pdf> [in Ukrainian].
2. Hasynets, Ya. V. (2021). Problemy ta perspektyvy tsyfrovizatsii osvity v umovakh chetvertoi promyslovoi revoliutsii. [Problems and prospects of digitization of education in the context of the fourth industrial revolution]. *Pedahohichni innovatsii: idei, realii, perspektyvy*, 2(27), 13–18 [in Ukrainian].
3. Dubaseniuk, O. A. (2005). Teoriia i praktyka profesiinoi vykhovnoi diialnosti pedahoha: monohrafiia. [Theory and practice of professional educational activities of teachers]. Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. Ivana Franka [in Ukrainian].
4. Zakharin, S. V. (2023). Osvita pid chas voiennoho stanu: vyklyky ta suchasnyi stan. [Education during martial law: challenges and current situation]. *Aktualni pytannia u suchasni nauki*, 6(12), 521–530 [in Ukrainian].
5. Ivanchenko, Ye. A. (2011). Teoretyko-metodychni zasady systemy intehratyvnoi profesiinoi pidgotovky maibutnikh ekonomistiv [Theoretical and methodological foundations of the integrative professional training system for future economists] : avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04, Vinnytsia [in Ukrainian].
6. Kartashova, L. A. (2024). Profesiina mobilnist vchytelia v informatsiinomu suspilstvi : monohrafiia. [Professional mobility of teachers in the information society: monograph]. Kyiv : Vyd-vo UDU imeni Mykhaila Drahomanova [in Ukrainian].
7. Levchenko, V. V. (2018). Sotsialno-psykholohichni chynnyky formuvannia profesiinoi mobilnosti osobystosti pedahoha v situatsiiakh zmin. [Social and psychological factors in the formation of professional mobility in teachers in situations of change]. *Methodyst*, 2(74), 42–46 [in Ukrainian].
8. Myroshnychenko, N. O., Kharkova, Ye. D., Kvitko, N. M. (2023). Formuvannia profesiinoi mobilnosti vyshchoi osvity v Ukraini: perevahy ta vyklyky. [Formation of professional mobility in higher education in Ukraine: advantages and challenges]. *Akademichni vizii*, 25. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/732> [in Ukrainian].
9. Rezvan, O., Iliencko, O., Husieva, H. (2022). Orhanizatsiia protsesu pidvyshchennia kvalifikatsii vykladacha zakladu vyshchoi osvity z vykorystanniam dystantsiinykh zasobiv navchannia. [Organization of the process of improving the qualifications of higher education teachers using distance learning tools]. *Visnyk KhNU imeni VN Karazina. Serii: Inozemna filolohiia. Metodyka vykladannia inozemnykh mov*, 96, 74–83 [in Ukrainian].
10. Sushentseva, L. L. (2011). Formuvannia profesiinoi mobilnosti maibutnikh kvalifikovanykh robitnykiv u profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladakh: teoriia i praktyka : monohrafiia [Formation of professional mobility of future skilled workers in vocational and technical educational institutions: theory and practice] / za red. N. H. Nychkalo. Kryvyi Rih : Vydavnychi dim [in Ukrainian].

11. Tseniuk, O. (2023). Profesiini tsinnosti suchasnoho vykladacha yak osnova zabezpechennia yakosti osvity v umovakh viiny. [Professional values of a modern teacher as the basis for ensuring the quality of education in wartime]. *Innovatsii v osviti i pedahohichna maisternist uchytelia-slovesnyka: zbirnyk materialiv VII Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Sumy, 26-27 zhovtnia 2023 roku)*, za zah. red. O. M. Semenoh, Sumy: SumDPU imeni A. S. Makarenka, 23–24 [in Ukrainian].
12. Chervinska, I., Yevtukh, M. (2015). Psykholoho-pedahohichni zasady pidhotovky maibutnikh vchyteliv do profesiinoi mobilnosti v umovakh hirskeho rehionu. [Psychological and pedagogical foundations for preparing future teachers for professional mobility in mountainous regions]. *Dukhovnist osobystosti : Metodolohiia, teoriia i praktyka*, 5, 31–43 [in Ukrainian].
13. Iallina V., Pakhomova L., Teriaiev A. (2024). Stresostiikist yak profesiino znachushcha yakist vykladacha. [Stress resistance as a professionally significant quality of a teacher]. *Psykholoho-pedahohichni problemy vyshchoi i serednoi osvity v umovakh suchasnykh vyklykiv: teoriia i praktyka : materialy VIII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Kharkiv, 20-21 bereznia 2024 roku)*. Kharkiv: Kharkivskiy natsionalnyi pedahohichnyi universytet im. H. S. Skovorody, 158–162 [in Ukrainian].
14. Tsyfrova transformatsiia vyshchoi osvity: zakordonnyi ta vitchyzniani dosvid (2022). [The Digital Transformation of Higher Education: International and Domestic Experiences]. / T. A. Vakaliuk, D. S. Antoniuk, I. V. Novitska, M. O. Medvedieva. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii 5 : Pedahohichni nauky : realii ta perspektyvy*, 90, 24–28. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.90.05> [in Ukrainian].
15. Bridging the Digital Divide with Digital Erasmus+ Learning Agreements Erasmus+ (2023). URL: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/es/news/bridging-the-digital-divide-with-digital-erasmus-learning-agreements>.
16. Pănișoară, G. (2011). The Professional Mobility of Teachers – new tendencies in the global society. *Procedia – Social and Behavioral Sciences: materials from the international conference*, 11, 251–255.
17. Tarasova, O. (2012). Psykholohichna mobilnist maibutnikh profesiinykh pedahohiv [Psychological mobility of future professional teachers]. *Naukovi notatky: zbirnyk naukovykh statei*, 266 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 09.03.2026 р.

Прийнята до друку 29.03.2026 р.

Опубліковано 31.03.2026 р.